

АНАЛИЗ НА СПОСОБИТЕ ЗА ТЕРОРИЗЪМ

ДАНИЕЛ КАРАДЖОВ, АЛЕКСАНДЪР АТАНАСОВ

ANALYSIS ON WAYS OF TERRORISM

DANIEL KARADJOV, ALEKSANDAR ATANASOV

Повишеният риск от тероризъм, който се базира на множеството терористични атаки днес е съпътстван от процеси, които са свързани с усъвършенстването на способите и тактическите методи използвани от терористите. Развитието на терористичните организации и промяната в съдържанието на понятието тероризъм, променя и проектира формата на насилието което тези организации оказват. Систематизиран и сравнителен преглед над конкретни терористични атаки от миналото и такива от днес, сочи, че има съществена промяна в естеството на използваните оръжия. В чисто организационен план, анализът открива корелация между използваните средства и желаната крайна цел. В този ред на мисли е важно да споменем, че заложническите кризи намаляват, а масовите публични стрелби бележат своя ръст.

Ключови думи: тероризъм, методи, антитероризъм, тактика

Summary. The analysis examines the correlation between the development of terrorism and the methods and tactics he uses for infliction of damage and fear into the population. Using systematic and comparative view the report shows significant change in the ways for the terrorist organizations to strike their targets. The report will try to follow this changes on tactical level and show the most prominent differences from the past and future so he can offer a ways to counteracts them.

Keywords: terrorism, methods, counterterrorism, tactics

Въведение

Нова вълна тероризъм разклати средата за сигурност в цяла Европа. Проекцията на ислямският тероризъм, който е в своят апогей в Сирия, Ирак и почти целият Близък Изток, се увеличи в пъти и доведе до сравнително голям брой жертви и проблеми във фундаменталните разбирания за сигурността на континента. В чисто социален план ритъмът на живот в редица от държавите бе променен, обикновеният гражданин, свикнал на живот в мирно време започна да си задава въпроси за това до каква степен е обезпечена неговата сигурност. Критичното мислене налага ние да приемем, че в нашите концепции за сигурност съществува пробив, решението на този проблем на първо време е обвързано с жизненоважното откриване на заплахите, защото асиметрията, която е характеризиращ фактор на тероризма се проявява дори на чисто тактическо ниво както видяхме в последните години. Борбата с тероризма се пренесе на наша територия а познатите ни терористични способности еволюираха и се опитват да надскочат антитерористичният потенциал, с който ние разполагаме, тоест надпреварата между службите за сигурност и терористичните организации е факт. На глобално ниво тероризмът промени своят облик, в организационен и финансов план, станахме свидетели първо на хегемонията на Ал – Кайда, а след това на Ислямска държава, като

две от терористичните организации възползвали се от слабостите на демократичните системи за сигурност. Динамиката на развитие на тероризма в историческа ретроспекция никога не е раждала толкова застрашаващи международната сигурност, организации, които са обезпечени перфектно във финансов и организационен план. В чисто тактически план се наблюдават промени в използваните способности и средства за осъществяване на нападения. Съществува косвена връзка между крайната цел и използваните средства, като в инструментариума на терористите съществуват вариантите, от взимането на заложници, до неутрализирането на големи групи от хора, познато на нас като масови стрелби. Методите използвани от терористите могат да се разграничат в пет направления: *терор* – акт на извършване на насилие, *психологическо въздействие* – пропаганда, заплахи, всяване на страх, *унищожаване на обекти* – критична инфраструктура, обекти с особена историческа стойност, военни обекти и др., *конспиративно – организационни дейности* – създаване на организационна структура, клетки и привличане на нови членове, *идеологическо обезпечение* – пряко обвързано с пропагандата, особено характерно за ислямските терористични организации, които в структурите си имат звена с така наречените улеми, които осигуряват религиозната обосновка на този вид организации. В етапите на развитие на тероризма тези подходи търпят своето развитие и ние смятаме, че можем да разграничим два периода, първият е класическият и обхваща развитието на терористичните тактики от седемдесетте години до началото съвременният период, който бележи възходът на ислямският тероризъм и неговите проявления. Редно е обаче да упоменем, че ислямският тероризъм е със силно офанзивен характер и използва широк набор от инструменти, което води до там, че неговите способности в някои от случаите се припокриват с тези от класическият период.

Класически период

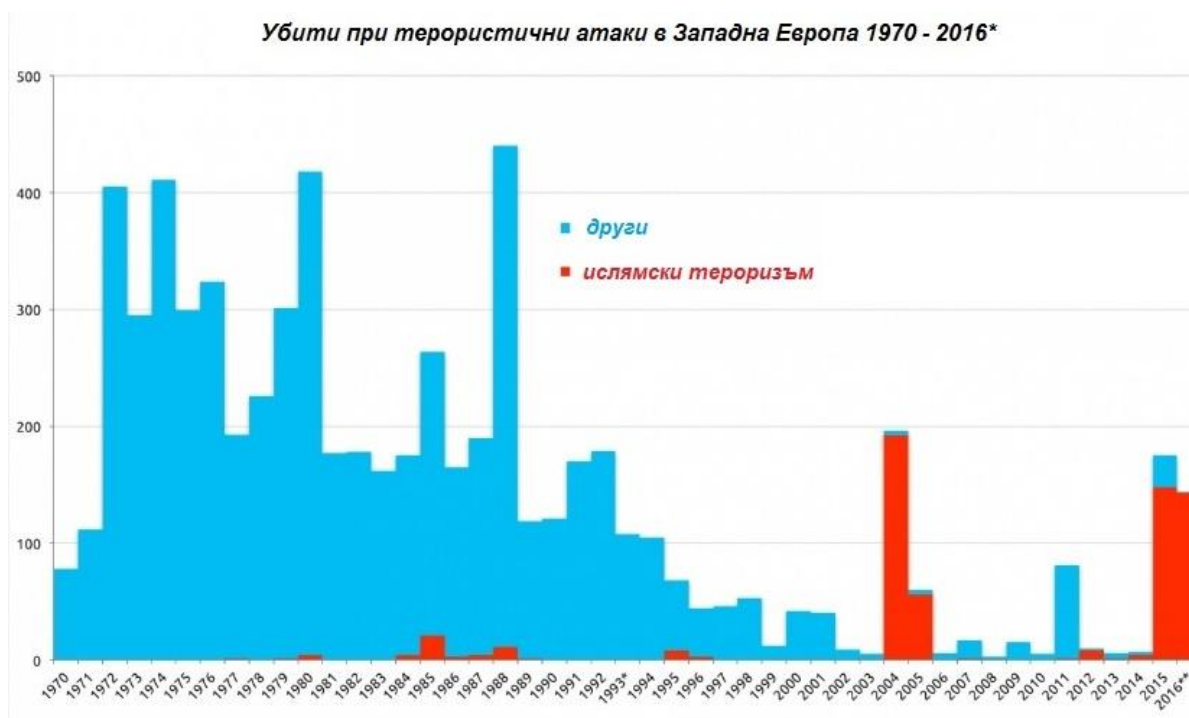
За отправна точка можем да приемем седемдесетте и осемдесетте години на 20 – ти век, които се характеризират с динамичното развитие на тероризма с център Палестина и възникването на ляво ориентирани терористични организации в Западна Европа. Някои палестински терористични организации, които характеризират този период са Ал – Фатах, Организацията на Абу Нидал, Въръжен отряд 17, Палестински фронт за народна борба и Палестински ислямски джихад. Изборът на цел при тези организации е сведен единствено и само до Израел, без да се разграничава дали ще бъдат неутрализирани мирни граждани или военни цели. Съществуват и изключения при, които засегнати от тях стават и някои европейски страни, пример за това е отвлеченият самолет на „Олимпик Еървейс“ на 22 юли 1970 г., когато шестима терористи изискват от гръцкото правителство освобождаването на един от двама атентатори, извършили през 1969 г. в Атина нападение с ръчни гранати. Друг подобен случай, който добива по – голям обществен отзвук е от 1975 г. юни месец, когато терористи от ФНБ¹ отвлечат американският полковник Ернест Морган, той е освободен под натиска на Организацията за освобождение на Палестина. Характеризираща този период терористична организация е „Народният фронт за освобождение на Палестина – Главно командване“, тя отхвърля вариантите на мирни преговори и политическо решение на конфликта с Израел, дейността ѝ в чисто териториален аспект се разделя на два периода, първият е свързан с атаки не само срещу Израел, но и срещу Западна Европа, този период продължава до 1988 г., когато организацията съсредоточава своята дейност изцяло на територията на Близкия Изток. Извършените терористични актове от тях срещу Европа в този период са в унисон с тактическите способности на въздушният тероризъм, който е характерно явление през седемдесетте и осемдесетте години. Те се прицелват в авиокомпании, които осъществяват полети между Западна Европа и

¹ Палестински фронт за народна борба

Израел, при една от терористичните акции е взривен самолет на швейцарските авиолинии. Организацията на Абу Нидал също дава своят принос за развитието на въздушният тероризъм, на 5 септември 1985 г. членове на групировката отвличат в Карачи, Пакистан, самолет на „ПанАм“, с който се опитват да изнудят властите да освободят от затвора техни привърженици. При шурма на самолета загиват 17 души. Не малко от атентатите в този период са срещу цивилното население, такива са тези от май 1975 година в Айн Фашха, израелски курорт, когато е взривена бомба и през март 1979 г., когато е взривен туристически автобус в Йерусалим. Впечатление прави комплексният подбор на целите, цивилни и военни, като те винаги под някаква форма са свързани с Израел. Малко по – късно, през 90-те години се наблюдават и актове на воден тероризъм, показателен пример е отвличането на кораб от „Палестински фронт за освобождение“ през 1985 г. На 7 октомври петима терористи от организацията се качват на италианският кораб „Акуиле Лауро“ на пристанището в Александрия и завладяват кораба, убит е американски гражданин и са ранени трима души. Друга терористична организация, макар и да не приспада към палестинските, възниква през 90 – те години това е познатата на всички ни „Хизбулла“, нейните бойни групи извършват терористична дейност в глобални мащаби, но отново това, което ги характеризира е целта – Израел. Техните способности се разпростират от самоубийствените атентати, бомбени атаки, обстрели на военни цели, убийства на израелски граждани и атентати с коли – бомби. Много от атаките им се извършват със стриктно спазване на правилата на военното изкуство. По своята структура и организация Хизбула напомня на военно формирование. Редно е да споменем, че нейната дейност продължава и до наши дни, като жертва на неин терористичен акт стана и български гражданин. Други характерни терористични организации за този период са левите терористични организации възникнали в Западна Европа, сряд тях са „Баадер-Майнхоф“, „Червените Бригади“, „Втори юни“ и „Пряко действие“. Техните възгледи съвпадат с тези на гореспоменатите палестински организации и от там се стига до тяхното координиране и коопериране на действия. Европейски граждани биват обучавани в палестински лагери и след тяхното връщане на континента те са готови за извършване на съвместни с палестинците операции. Можем да приемем, че освен в чисто идеологически план те се припокриват и на организационно и тактическо ниво при извършването на терористични атаки. Сред списъкът от терористични дейности на „Червените Бригади“ се отличава убийството на премиера на Италия Алдо Моро. На 16 март 1978 г. преоблечени като пилоти, членове на организацията убиват петимата телохранители на Моро и го отвличат. Държат го в плен 55 дни, като се опитват да започнат преговори с правителството, което приема твърдият подход и отказва преговорите. На 9 май 1978 г. простреляното тяло на Моро е намерено в изоставена кола в Рим. Друг подобен случай е от 1984 г., когато убиват генерал Лемонт Хънт, командващ многонационалните сили на Синайския полуостров. Тяхната дейност и действия се характеризират със способите на отвличане, изнудване и елиминиране, целта е широкият медиен отзвук. Със същите инструменти на терор си служи и организацията „Баадер-Майнхоф“, те започват своята дейност с множество палежи и взривове в Берлин а по – късно стигат и до методите на отвличане и убийства на лица от бизнеса и политиката. Левият тероризъм не подминава България. През 1972 г. на 3 октомври каца турски пътнически самолет, който е отвлечен от лица представящи се за турски революционери – марксисти, които поставят условието за освобождаването на ръководителите на нелегалната организация в Турция – „Дев Генч“, които са осъдени на смърт. Операцията по освобождаването на заложниците приключва без жертви, използван е мекият подход като са водени преговори с терористите. Друг подобен случаи има от 22 октомври същата година, който отново е приключен без жертви. Хронологичният преглед на терористичните

организации и техните действия ни води до извода, че сред инструментите през този класически за тероризма период са бомбените атентати, диверсионна дейност, отвличане на самолети или водни плавателни средства. Съществуват множество примери за стрелби срещу случайни цели, но все пак не със съвременните мащаби на този тип тероризъм. Особено характерни цели в Европа са политическите лидери, които подкрепят САЩ, а в центърът на палестинският тероризъм на прицел са израелски граждански или военни обекти. Важно е да отбележим, че класическите тактически способности около осъществяването на терористичен акт, имат своите проявления и днес паралелно с доминиращата роля на съвременният тероризъм, който е резултат от дейността на ислямските терористични организации. Класическият тероризъм даде не малко жертви и през 21 – ви век. Болезнен за това пример е чеченският тероризъм, който се прояви в големи мащаби в началото на века с терористичните актове в театралния център на Дубровка и трагедията в Беслан, които заедно дадоха близо 500 жертви. И двата акта се характеризират със заложническа криза, терористите са със сходно въоръжение и пояси на шахида. Те могат да бъдат разгледани и като проявление на съвременният тероризъм, но по своята същност имат политически цели, което се доказва от исканията им, а освен това се характеризират с взимането на заложници, което не е особено често използвана тактика от членовете на терористичните организации в съвременното ни. Разбирането за класическият тероризъм се базира на осъзнаването на модела *субект осъществяващ насилие – обект подложен на терор*, за класическият период в развитието на терористичните тактики този модел засяга най – често две единици, тоест държава „потребител” на насилие и една или повече терористични организации осъществяващи насилие, като това обуславя възникването на различни регионални „горещи точки” и не до там развити в глобален план терористични структури. Подборът на цел е с ясна насоченост и най – често се търси промяна в политическата конюнктура на конкретна държава, липсва силно религиозната обосновка, която имат днешните терористи, периодът в своето развитие не се характеризира в търсенето на масови жертви, а по – скоро в широк обществен отзвук. Обект най – често е държавността и институциите, рядко международни структури. Сред средствата основното е физическото насилие посредством различните терористични способности. За периода характерни са отвличанията, вземането на заложници, използването на самоделни взривни устройства, неутрализирането на политически лидери и похищението на въздушни или морски плавателни средства.

Съвременният тероризъм

Съвременният тероризъм, респективно най – разпространеният ислямски, религиозно мотивиран терор има два субекта, които го характеризират най – добре във всеки един аспект, това са Ал – Кайда и Ислямска държава. Те са представителки на религиозният тероризъм а тяхната идеология се корени в разбиранията на салафизма и неговата производна, която ни е позната като уахабизъм. Доктрината на ислямските терористи поставя антагонистичната теория на международните отношения в исляма, в която съществуват само два външнополитически субекта – дар ал ислам, означаващо къщата на исляма и дар ил харб, къщата на войната.² Тя не допуска съществуването на субекта дар ал ахд, къщата на договор. Воденето на джихад е основна тяхна концепция, което предопределя изцяло офанзивният характер на действията им. От тук произлиза асиметричността като основен характеризиращ показател. Като оставим настрана основната идея за борбата с неверниците, за джихадистите жизненоважно е да пренесат конфликта извън територията на Халифата, който те искат да установят следвайки завета на „праведните предци“. Процесите обезпечаващи тази концепция, са свързани с пропагандата и създаването на спящи клетки в устоите на демократични страни, възползвайки се от слабостите на обществено – политическата система и липсата обективна оценка, за която пример може да бъде Европа преди вълната от терористични актове. Друг характерен момент е динамиката на процесите „износ“ и „внос“ на насилие, възникнали в следствие от бежанската вълна те станаха своеобразен инструмент за повишаване на тактическата грамотност сред радикализирани личности или групи от Европа и други точки по света. Това доведе до там, че сред нас попаднаха лица, които притежават значителен боен опит, а противно на логиката обществата ни не са добили бдителността и изградени навици за съхранение при наличие на такъв тип заплаха, което е характерно за гражданите на страни като Израел със солиден опит в антитерористичните мерки. Според нивото на организация ние наблюдаваме два вида терористични операции. Първите са *контролираните* – те са организирани под строга конспиративност, обезпечени са ресурсно и имат характеристиките на специална операция. Извършителите са повече от един като някои от тях имат чисто логистична функция свързана с техническото обезпечаване. Всяко едно от лицата участващи в

² ДАЕШ (НЕ)Ислямска държава – Владимир Чуков, 2016 г., издателство Изток - Запад

операцията изпълнява конкретни задачи, които са планирани и разпределени предварително. Този тип операции често включват бойци с необходимите познания за тактическите способности на военното изкуство. Във времеви период обичайно са планирани дълго и обстойно, при изборът на целите се избират масови събития, като се търсят максимален брой жертви, а задържането на заложници не е често използван метод. Изборът на зона за действие е или в една основна точка като при нападението с камион от декември 2016 г. в Берлин, или в една основна и няколко спомагателни, целящи да разпилят силите на властите и да всеят допълнителен ужас в обществото по примера на атаките в Брюксел от март месец 2016 г. Техническото обезпечаване е в традициите на съчетание на леко автоматично оръжие, самоделни взривни устройства и средство за оттегляне от зоната на терористичния акт по пресен пример може да бъде нападението в Париж, когато терористите използват АКМ и самоделни взривни устройства. При планирането на начинът за изход от операцията, вариантите варират от способът „бий и бягай”, по модел на терористичният акт от „Шарли Ебдо”, до суициден край посредством взривяване с жилетка или пояс на шахида, като при атаките от ноември 2015 г., когато 7 от 8 от извършителите се взривяват, важно е да отчетем, че често вторият вариант е резервен, за да се избегне вариантът терористът да бъде задържан. Тези операции могат да бъдат извършени не само с огнестрелно оръжие, но и с други средства като самоделни бомби, които са заложени предварително или се оставят камуфлажирани в зоната на действие непосредствено преди терористичния акт, сред средствата могат да бъдат и автомобили и камиони, с които да бъдат поразени струпвания от хора на публични места, автомобилите също могат да бъдат използвани и като камуфлаж за взривни устройства, но основното, което характеризира този вид операции е предварителното дълготрайно планиране, ресурсно обезпечаване и търсенето на максимален брой жертви. Атаката с камион от 14 юли 2016 г. в Ница дава 86 жертви и 434 ранени, подобен пример е атаката от 19 декември 2016 г. в Берлин, която отново е осъществена с камион и е насочена срещу коледен базар. Този прием не е изолиран случай за Европа и изглежда започва да става масово използван в „арсенала” на терористите, на 8 януари 2017 г. камион се врязва в пешеходци на известна алея, която често е посещавана и от туристи. Средствата се избират според зоната на действие и събитието, те са съобразени също и с човешкият ресурс, с който разполага организацията. Проследявайки хода на атаките от Париж през ноември 2015 и тези в Брюксел, можем да открием сходни черти, атаките са срещу повече от едно публични места и се цели комплекс от широк обществен отзвук и максимален брой жертви. Тоест съществува сериозна доза асиметричност и подбор на целта при организирането и изпълнението на терора. Масовите стрелби са един от факторите, характеризиращи капацитета на съвременните терористи. Нападението срещу театърът Батаклан с 89 убити и стотици ранени, нападенията срещу туристи в Тунис от лятото на 2015, когато загинаха 37 души и бяха ранени 36, нападенията срещу летището „Ататюрк” в Турция с 45 загинали и 230 ранени и атаката срещу нощен клуб в Истанбул с 39 убити и 70 ранени са само част от черната статистика, която е резултат от масовите стрелби. Безспорно се наблюдава увеличаване на мащабите на терористичните актове и това напълно съвпада с доктрината на съвременният ислямски терорист. Другият вид терористични актове от съвременното ни са *спонтанните* – те се характеризират със сравнително кратък период на планиране и липсата на техническо обезпечаване каквото имат контролираните операции. Мащабът на поражения след тях е сравнително по – малък, но това не важи за психологическото въздействие, което оказват върху обществото. Целите се подбират или случайно или имат символичен характер. Изпълнителят е един или двама без логистично осигуряване, често може да бъдат хора със сериозни психични отклонения попаднали под радикализация. Те нямат

предварително планиран изход. Често тези нападения са резултат от моментни емоционални събития или психопатологични проблеми. През последните месеци този вид атаки зачестяха особено много в Европа. Те може да са продиктувани и подтикнати от индивиди, които са оказали влияние върху извършителите. Изборът на оръжие е ограничен и статистиката бележи, че може да бъдат използвани оръжия като нож, мачете, дори има регистриран случай на ръкопашен бой класифициран като тероризъм във Франция от 14 септември 2016 г., когато автор на книга за джихада е нападат от двама ислямисти, които нанасят побой на него и синът му. От май месец 2013 година до момента съществуват 14 случая на осъществени терористични нападения с нож във Франция, с трима убити и 24 ранени. Германия също става мишена на този вид атаки, на 17 септември 2015 г. 41 годишен ислямист намушква и ранява служител на реда в Берлин, друг подобен случай е от 19 юли 2016 г., когато във Вюрцбург мъж напада с брадва пътуващите във влак и нападението с брадва от 9 март 2017 в Дюселдорф, което дава 9 ранени. Приблизително 16 са ранените при този вид атаки в Германия, жертвите са двама от нападателите. Тенденцията на този вид атаки се засилва, което очевидно има за цел да поддържа страха в обществото, който възникна след по – масовите атаки през 2015 и 2016 г. Така се очертават две течения в тактическото обезпечаване на терористичните актове. Тенденциите сочат, че те ще се проявяват паралелно като спонтанните служат като поддържащ фактор за общественото напрежение и страх. Вероятно ще станем свидетели и на тактическото развитие и усъвършенстване в следствие на засилените мерки, които се взимат в повечето страни от Европа. Терористичните организации в съвременното почерпиха своят опит от тези в предходни години и успяха да обвържат своите доктрини със способите за извършване на тероризъм. Така те изградиха „легитимно” за техните привърженици насилие. Ако тероризма в класическия му период на развитие имаше за обект конкретни държави или държавно управление, то днес той доби глобални мащаби и в следствие на религиозната му обосновка под негов прицел са всички обвинени в „такфир” или така наречените неверници. Това в голяма степен улеснява терористите в подбора на целта и средствата, които използват, тълкуването, което те дават на явлението „джихад” според тях задължава всички мюсюлмани да воюват в името на исляма. Съвременните способности на тероризма за разлика от класическите имат още по – мащабни и трагични последици за нашите общества, масовите стрелби са деликатен въпрос, малко разискван и нуждаещ се от адекватни мерки.

Противодействие и контра-тероризъм

Анализирайки изведената до тук информация, следва да стигнем до няколко заключения:

- съвременния тероризъм насочен срещу Европа и Западния Свят е основно ислямски;
- обект и цел вече не са конкретни политически решения, държави или лидери, а цялата култура, политика и общество на Запада;
- психологическото и пропагандно въздействие на терористичните организации е засилено и използвано освен за подпомагане мащаба на последствията от техните действия, а и за набиране на нови членове и подтикване на лично мотивирани индивид към индивидуални самостоятелни действия на насилие.
- използваните методи, средства и тактики са с по-голям оперативен капацитет като се наблюдава тенденция целяща нанасяне на все повече жертви сред цивилното население.

Изхождайки от изведените заключения и представената до тук информация трябва да стигнем до конкретни действия целящи обезсилването и свеждането на съвременния тероризъм до неговия критичен минимум който следва да доведе и до неговото пълно изчезване като феномен, както става и с националистически

мотивирания тероризъм след отминаването на епохата на национализма в Европа, създаването на звената и групите за анти-терористични действия, подсилването и усъвременяването на службите за сигурност и промяната на климата в обществото по неговите проблеми. За да се случи това е нужен глобален подход, който е желателно да е общоприет и унифициран от засегнатите държави от Западния свят, подхода следва да е многопластов и да засяга всички сфери от държавата и обществото. Това се налага поради сложността и асиметрията на явлениято тероризъм и неговата неопределеност и сложност като съвкупност от множество фактори за формирането и изпълнението му. Това изисква цялостна визия и по-голям по обем анализ съчетан с по-подробно изследване на проблемите на съвременния ислямски тероризъм – културни, религиозни, политически, икономически, тактически... и други.

Тъй като целите на настоящия доклад са решаването на тактическите проблеми на съвременния тероризъм, фокуса ще е основно върху тях. Тактиката като цел на настоящия доклад, за нуждите на разглежданата материя ще определим като *„прилагане на силата в действия за постигане на определена цел във високорискови ситуации”*, където под високорискови ситуации, следва да разбираме – *„ситуации с опасност за живота и здравето на ангажираните индивиди”*, сила – *”физическа, психическа, включително и въоръжена агресия, насилие и принуждаващи индивида действия”*, то фокуса основно ще е върху най-ниското ниво на имплементиране на силата – действията на терен върху самите граждани, силови служители и ангажираните терористи. Тактиката е част от цялостната стратегия, а нейния пренос от цели, идеологически и политически такива е оперативната работа която я трансформира в тактически действия. Тоест, тактическите действия и специалната тактика са част от цялостната концепция на държавата и службите за сигурност относно действия срещу тероризма, същото правило важи и за терористичните организации където продикуваните актове на насилие са видоизменени от класическия тероризъм, в съвременния в зависимост промяната на тяхната стратегия от обективните за самите тях и тяхното съществуване причини. Приемайки това за абсолютна истина, следва да признаем, че лицето на тероризма като наш враг срещу които се борим днес, не е лицето на ранния тероризъм от миналия век. Използваните методи, тактики, сили и средства, доктрини – следва да бъдат приспособени и изменени към настоящата стратегическа обстановка от която да се изведе и нова оперативна концепция и тактики за действие. Процес който тече след 11 Септември в силите за сигурност на САЩ, където милитаризацията на полицията е целенасочена политика на държавата. За да противодействаме адекватно на всяка тактика, приемайки древноизточните военни принципи, следва да разбием нейната стратегия, за да направим това следва да изземем инициативата и да изкореним причините и условията за съществуването на съвременния ислямски тероризъм и радикализация в Европа и Западния свят. Докато не се изкоренят причините и условията за наличието на тероризма, както например стана с националистически проявения тероризъм в Европа, последващите действия по минимализиране на щетите за всеки акт на терористична агресия няма да решат проблема, а ще намалят нанасяните от него общественоопасни последици на тактическо ниво което е и нашата цел в настоящия доклад.

Използваните тактически методи от терористите в Европа и Северна Америка през последните години се характеризират с:

- поразяване на „меки цели” ;
- използването на комбинирани методи за атака ;
- силен информационен отзвук.

Под термина меки цели следва да разбираме всички *„слабо или напълно незащитени*

места, хора, сгради и обекти които са уязвими за нападение”. Такива места например са вече споменатия театър Батаклан, сградата на „Шарли Ебдо”, нощният клуб в Турция и други. Част от използваните методи и способности за нападения са с хладно оръжие, огнестрелно оръжие(включително т.нар активни стрелби, масови стрелби, масови публични стрелби), самоделни взривни устройства(СВУ), коли-бомби(VBIED – vehicle-borne improvised explosive device), самоубийствени коли бомби(SVBIED - suicide vehicle-borne improvised explosive device), самоубийствени нападения с бомби(най-често със споменатите вече самоубийствени елеци), прегазващи нападения с МПС. Комбинираните методи се характеризират в употребата на различни комбинации от вече изброените. Докато през изминалия век обект са така наречените твърди цели – „места, хора, сгради и обекти със значителни мерки за сигурност осигуряващи висока степен на защита срещу нападения”, като например летища, правителствени сгради, посолства и ядрени централни, то днес основния фокус са меките цели. Изчислено е, че от 1968 до 2005 година, 72% от терористичните атаки са срещу меки цели и 27% срещу твърди цели. Цели на атаките не са само да се убие или нарани, а и да се генерира терор, създаде хаос и сплаши населението. Според някои експерти, колкото повече се засилва охраната на твърдите цели толкова повече се увеличава вероятността за атака над мека цел. Докато за европейския тероризъм от миналия век обект са основно твърдите цели – като монументи, летища и самолети, сгради и лица които са много важни, то понастоящем обект са цялото уязвимо население, не само като пропагандна цел на „услугата” на тероризма, но и като тактическа цел на атаката. За да минимализираме щетите от промяната в стратегията, наличието на създадените специализирани тактически звена за противодействие при заложнически кризи и действия срещу терористична активност вече не са достатъчни, в съвременните условия се налага използването и употребата на целия личен състав който може да попадне в потенциална ситуация на терористично нападения – от полиция на улицата, до военния който охранява исторически монумент. За да бъдем напълно адекватни пред новата заплаха, в процеса на подготовка трябва да бъде включена и другата потърпевша(и то основно) част – цивилното население. Според авторите, за да противодействаме тактически, в реална среда, на действията на терористичните организации трябва да се **подобри подготовката, организацията, обучението и цялостното отношение на обществото и силовите служители за действия във високорискови ситуации.** Изхождайки от опита на САЩ по въпроса, където средното време за реакция на полицията в някой щати пада до между 3 и 6 минути, а в цялата държава е между 9 и 12 минути, като за специализираните подразделения варира в отношение между 30 до 60 минути. То е изчислено и следва да се приеме и като логическа зависимост, че колкото повече се бави времето за реакция и противодействие на започнато терористично нападение или високорискова ситуация, толкова повече жертви и щети имплементира то. По наблюдения на автора, основно в САЩ, се противопоставят две концепции – тази на изчакване на специализираните и специални сили за противодействие на терористите и възникналите високорискови ситуации и тази за навременна намеса на първия пристигнал силов състав на място. Основно от автора, ще ги наречем „мек”(изчакване) и „твърд”(навременна намеса-агресия) подход. Привържениците на мекия подход изхождат от презумцията, че за адекватно противодействие са нужни специално подготвени служители и намесата на обикновения гражданин или полицай за противодействие ще доведе до допълнителни жертви, включително на самите тях. Според тях правилната стратегия е укриване и избягване от мястото, отцепления на засегнатия район и изчакване на специализираните и специални звена които да елиминират терористите и да приключат високорисковата ситуация. Привържениците на твърдия подход изхождат от презумцията, че терористите могат да бъдат

елиминирани и тяхното деяние пресечено от всеки мотивиран, включително и невъоръжен с огнестрелно оръжие, но мотивиран и подготвен индивид който да използва превъзхождаща агресия и тактика за да спре нападението. Най-добре борбата на двете течения може да бъде изразена по отношение проблема на активните стрелци за Щатите. Перфектната, идеализирана цел на твърдия подход следва да е да се обезпечи цялата територия за възможно най-ранно противодействие във високорискови ситуации, както от силовите служители, така и от гражданите. Практиката показва, че голяма част от нападателите са елиминирани както от въоръжени цивилни граждани, така и от силов състав от патрулни полицаи пристигнали първи на мястото и активно ангажирали се с отстраняването и елиминирането на заплахата и приключване на високорисковата ситуация. Изхождайки от принципа, че **коефициента на щети е правопропорционален на времето, то следва да заключим, че колкото е по-малко времето толкова по-малък ще е коефициента на щетите**. Където коефициента на щетите се изразява в нанесените материални щети и човешки жертви и наранявания, а времето е продължителността на извършване на престъпното деяние обект на високорискова ситуация от престъпния контингент или терористите. Докато за САЩ приложението на твърдия подход е особено адекватно за щатите с голямо наличие на оръжие в цивилните граждани и то е напълно естествена реакция на тяхната обществена култура за употреба на оръжие, то той среща неприложимост в малкото щати където притежанието на лично оръжие е обект на рестрикция и строги изисквания за ежедневно носене от цивилното население. Там фокус на твърдия подход е подготовката на силовия състав за високорискови ситуации и специална тактика, както и материалното им обезпечаване с дълго оръжие и ресурс за навременни действия във високорискови ситуации. Милитаризацията на американската полиция и оперативната обстановка на престъпния им контингент им дава възможност за адекватна употреба на твърдия подход, в сравнение с лицето на европейските служби за сигурност, където например в различни държави силовите служители не носят и късо оръжие при извършване на ежедневните си задължения. Подходящ пример за това е Великобритания, където след терористичните актове през последните години политиката към силовия състав се промени и той отново започна да носи огнестрелно оръжие. Разглеждайки държавите по тези признаци, може да заключим и да определим определени държави за „меки държави”(по пример на меките цели) и „твърди държави”(по пример на твърдите цели). Като САЩ е пример за твърда(милитализирана полиция, въоръжено общество) държава, а Великобритания и Франция(демилитаризирани полиции, слабо въоръжени и невъоръжено и беззащитно общество) меки държави. Разделянето по този признак ги прави и обективни за селектирането им като цели от страна на терористите. Приемането на твърдия подход, не се изчерпва само със специалната тактика и промяна на обществените нагласи за употреба и носене на оръжие, а и с подсилването на теоретичната и оперативна подготовка на силовите служители и гражданите за разпознаването на заплахи преди тяхното реализиране. Това представлява възможността на силовия служител и гражданина да засече опасно или неадекватно поведение което създава предпоставка или дава такава за наличието на действие което ще застраши сигурността на обществото. Част от този процес е напълно естествен и той е формиран например по отношение на шофирането в нетрезво състояние, където всеки полицаи или гражданин може да забележи интоксикаран водач на МПС и да сигнализира или да го възпрепятства да извърши общественоопасното деяния. За да се случи същото нещо с противодействието на тероризма, терористичните организации и радикализацията, силовия служител и гражданина следва да са способни да засичат действия сигнализиращи започването или подготовката на нападение, да профилират и

портретира – съмнително поведение, изоставени багажи, религиозен екстремизъм и други. Това следва да стане с повишаване способностите за оценка на риска и разпознаване на терористични заплахи, като за силовия състав това е обект на специална подготовка и обучение повишаващи техния мисловен и психологически потенциал, то за гражданите и обществото е обект на информация и обществени нагласи към проблема с радикализацията и терористичните организации.

Въпросното противоборство на мек и твърд подход, според автора може да се наблюдава и в предлаганите стратегии за сигурност в Европа, които основно се изповядват от определени политически течения и са формирани от съответните разбирания и нагласи към сигурността включително и на самото общество. Според автора, употребата на мекия подход и фокуса върху специализираните и специални подразделения за противодействие е била адекватна в условията на класическия тероризъм, но към настоящата заплаха и методи и способности на съвременния тероризъм тя вече не е адекватна и е функционално неефективна. Налагането на пълно обезпечаване на населението за подготовка при високорискови ситуации изисква един нов поглед и промяна на нагласите към тероризма и заплахата от високорискови ситуации, която ако бъде приета ще постигне и целите на терористичните организации за промяна и изменение на самото общество и насаждане на страх, дори прикрит и под действия за противодействие тъй като наличието на противодействие потвърждава и самата заплаха, чрез което нейно признание тя ще получи своята легитимност което ще доведе до нейния успех в условията на тероризма, успех и признание който ще подсилват нейната заплаха. Адекватния подход за обезпечаване на населението срещу терористични нагласи следва да е част от цялата концепция за противодействие на престъпността и изграждане на здраво, граждански активно общество ангажирано със обществените процеси и проблеми общество. Осигуряването на силовия състав с инструменти увеличаващи капацитета на силата, възможност за бърза реакция, обогатяване на подготовката и операционния капацитет на специалната тактика и подсилване на знанията им по засичане, изпреварващи действия и оценка на риска следва да са ключови за адекватна намеса във вече започнала или предстояща започване високорискова ситуация от терористично или друго естество.

В заключение. Наблюдава се ясна промяна на международния тероризъм и методите, средствата и тактиките които той използва за постигане на неговите цели насочени към поразяване на меки цели и директно въздействие върху цивилното население и политики на Западните държави от организации с ислямско мотивирани идеологии. Използва се широк спектър от сили, средства и тактики за нанасяне на щети които включват цялото общество и ангажират целия силов състав на държавите обект на нападение. Противодействието на тактическо ниво следва да е част от цялостната концепция и стратегия за борба с тероризма и подготовка за действия във високорискови ситуации и да е формирано в посока обезпечаване на цялото население и територията на националните държави за непосредство пресичане, навременно засичане или последващо минимализиране на щетите от нападение от всякакво естество, включително терористично. За целта към силовия състав се препоръчва цялостна промяна на подготовката подсилваща обучението и тренировките по специална тактика, оценка на риска и възможностите за навременна намеса с превъзхождаща агресия във високорискова ситуация. За целта към цивилното население се препоръчва увеличаване на способите за отбрана, самоотбрана и противодействие на индивиди представляващи заплаха във високорискови ситуации, посредством информиране, подготовка и засилване на способностите за неизбежна отбрана.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

- Brian T. Bennett, Understanding, Assessing, and Responding to Terrorism: Protecting Critical Infrastructure and Personnel (John Wiley & Sons, 2007).
- Clark Kent Ervin, Open Target: Where America Is Vulnerable to Attack (St Martin's, 2006).
- FBI Resources - <https://www.fbi.gov>
- COMBAT PROFFILING: CREATING ORDER OUT OF CHAOS, CP Journal
- CP: PERCEPTION AND REALITY: A LETHAL DIVIDE, CP Journal
- Тактически действия при високорискови ситуации – Иван Станчев